

“In gesprek met...”

Het interview heeft deze keer plaatsgevonden met een dame uit een heel andere hoek van de dove-/tolkwereld. Ze is werkzaam bij het Handtheater en neemt daar o.a. de vertaling van voorstellingen voor haar rekening. Meer over Mieke Julien valt te lezen in het interview.

Naam: Mieke Julien
Leeftijd: 56 jaar
Woonplaats: Amsterdam

Stel jezelf even voor

Ik ben Mieke Julien en ik ben samen met John van Gelder verantwoordelijk voor de artistieke leiding van Handtheater.

Hoe ben je in aanraking gekomen met gebarentaal?

Toen ik orthopedagogiek studeerde aan de Universiteit van Amsterdam, ben ik een keer met medestudenten naar Sint Michielsgestel gegaan. We kregen daar een rondleiding en een presentatie. Tijdens die presentatie speelden dove jongeren blokfluit. Ik was geschokt. Ik ben weggegaan uit de aula en in mijn eentje door het gebouw gelopen. Onderweg zag ik andere jongeren en die gebaarden met elkaar. De tegenstelling tussen de auditieve muziek en de visuele gebaren maakte grote indruk. Ik ben die excursie nooit vergeten. Jaren later werkte ik bij Achterwerk in de Kast, een jeugdprogramma van de VPRO. Op een gegeven moment gaven twee dove meisjes zich op om in de kast van Achterwerk hun verhaal te komen vertellen. Ze stelden zich voor, vingerspelden hun naam en lieten het handalfabet zien. Weer jaren later werd me gevraagd om het onderzoek te doen voor een Europese documentaire waarbij dove en horende jongeren onder leiding van Jango Edwards, een Amerikaanse performer die in Amsterdam woonde, een theatervoorstelling zouden maken. ‘Dan moet ik eerst gebaren leren,’ dacht ik. Ik kwam terecht bij de Stichting Welzijn Doven Amsterdam waar Wim Emmerik toen de eerste gebarencursus gaf. Hij was bevriend met John van Gelder. John vertelde me – met handen en voeten, want gebarentaalvaardig kon je mij toen zeker

niet noemen – dat hij graag theater wilde maken. We zijn toen begonnen in het oude gebouw van het Werktheater in Amsterdam. ‘Dagdromen, zeedromen’ ontstond daar, de eerste solo van John die hij op verschillende plaatsen in Nederland speelde. John had toen het Watertheater, een voorloper van Handtheater.

Sinds wanneer ben je werkzaam bij het Handtheater?

Ik ben bij Handtheater betrokken vanaf de oprichting en de aanloop daar naartoe. Dat wil zeggen vanaf 1986.

Op de website van het Handtheater, staat dat jij de artistieke leiding hebt. Wat houdt dat in?

De artistieke leiding bij theatergroepen houdt in dat je verantwoordelijk bent voor de artistiek-inhoudelijke kant van theater maken, dus de stijl, de keuze van theaterstukken, gastregisseurs, spelers, decorbouwers enz. Maar Handtheater is geen doorsnee theatergroep. Bij Handtheater komt het neer op breder beleid maken, niet alleen artistiek-inhoudelijk, maar ook beleid op het gebied van opleiding voor doven op het gebied van de podiumkunsten, vertalingen, tolken, tweetaligheid enz.

Bij voorstellingen ben jij voiceover, stemtolk je, voor horende gasten. Op welke manier gebeurt dit?

Eén vorm van tweetaligheid is de voice over. Dus een tolk op de eerste rij die stem geeft aan de dove acteur(s). In het begin deed ik dat, omdat er nog geen andere theatertolken waren. Ik heb het in de praktijk geleerd. Ik heb de voice over gedaan van onder andere Theo & Vincent, over de broers Van Gogh, van Versteend Verdriet, een monoloog van Eduard Leuw over wat hem, zijn zusjes en ouders is overkomen als onderduikers tijdens de Tweede Wereldoorlog.

Is de voorstelling uitgeschreven, zodat je de tekst voorleest. Of vertaal je van gebarentaal naar gesproken Nederlands?

Ik heb nooit de tekst voorgelezen. Ik keek naar de dove acteurs en bewoog met mijn stem met hen mee. Ik had wel altijd een uitgeschreven tolktekst bij de hand, maar dat was voor het geval een dove acteur zijn tekst niet meer wist. En ook om op te sturen naar dove of slechthorende mensen die de tekst graag wilden hebben omdat ze de gebarentaal niet beheersten. En ten slotte voor de dove acteurs, zodat ze konden lezen welke tekst ik (ongeveer) uitsprak.

advertentie

Voor ruim 50 tolken NGT verzorgt

de verloning en administratie

PERSONEELSDIENSTEN

Wilt u meer informatie? Neem dan contact op per telefoon of e-mail

Da Costastraat 2a 7901 HE Hoogeveen T. 0528.28 74 00 F. 0528.28 74 02 E. info@werq.nl

Wanneer het zo is, dat een voorstelling uitgeschreven is, is er dan volgens jou, sprake van stemtolken?

Je kan niet stemtolken als je van papier opleest. Dan kan je niet synchroon zijn met de dove acteurs. Als je naar je papier kijkt, mis je gebaren. Bovendien moet je de tekst kunnen veranderen als de acteurs een stuk vergeten, in een andere volgorde gebaren, tekst toevoegen, van tempo veranderen.

Hoelang doe je dit al?

Ik heb van het begin af gestemtolkt, maar de laatste jaren doe ik het nauwelijks meer. Voor het horende publiek is het saai om jaar in, jaar uit dezelfde stem te horen. Bovendien zijn er andere vormen van tweetaligheid, zoals een stemtolk die ook een rol heeft en op het podium staat. Zo iemand noemen we een stemacteur. Yvonne Kuhfus bijvoorbeeld speelde naast Femke Routs en Ali Shafiee in de kindertheater-voorstelling Kika Muis en Arie Mol. Ze gaf hun beiden stem en speelde zelf de rol van de verteller en van Mevrouw Uil.

Waar ligt voor jou de uitdaging tijdens een voorstelling?

Voor mij ligt de uitdaging in het organisch samengaan van gebaar en stem, van het visuele en auditieve. Zo vloeiend, dat horenden die geen NGT beheersen na afloop tegen me zeggen dat ze mij eigenlijk niet nodig hadden, omdat ze het zelf al begrepen! De stem moet de gebaren versterken en niet overheersen. Dus een 'praatje bij een plaatje' in plaats van 'een plaatje bij een praatje'. Het zoeken van die balans vond ik altijd een enorme uitdaging.

Welke afweging is er gemaakt om jou in te zetten en geen tolk NGT?

In het begin van Handtheater (eind jaren '80) waren er geen officiële tolken NGT. En toen ze er eenmaal waren, bleek dat tolken ten behoeve van de dagelijkse communicatie tussen doven en horenden iets heel anders is dan stem geven in het theater. Daar ligt de tekst namelijk voor het grootste deel al vast, zodat je als stemtolk kan repeteren en eraan kan werken dat jouw woorden en de gebaren van de acteurs een organisch geheel vormen.

Is er een speciaal team wat de voorstellingen toegankelijk maakt voor horenden?

Nee, was dat maar waar! We hebben bij subsidiegevers steeds geld aangevraagd voor de vertalingen en voor opleiding van stemtolken maar alleen incidenteel gekregen. Eigenlijk zou iedere vertaling door een team van doven en horenden moeten worden gemaakt. En eigenlijk zou er een theateropleiding voor dove acteurs en ook voor stemtolken en stemacteurs moeten zijn.

Wat zijn de toekomstplannen voor Handtheater, met betrekking tot het toegankelijk maken van voorstellingen voor horenden?

We moeten er eerst voor zorgen dat Handtheater kan blijven bestaan, want die strijd is nog steeds niet gewonnen. Bovendien willen we jonge mensen in dienst kunnen nemen die Handtheater van de toekomst kunnen vormgeven.

Wat vind je het leukst aan het werken bij Handtheater?

De theatrale kracht van de gebarentaal en de bijzondere aspecten van de dovencultuur en -gemeenschap.

Waar loop je tegenaan in een theater voor en door doven, op het gebied van communicatie?

Bij Handtheater werken doven en horenden en we werken ook met horende freelancers. Niet alle horenden beheersen de gebarentaal. Dan moeten we dus met een tolk werken. Hoe fijn het ook is dat er tolken zijn, ik vind het heel jammer als er geen direct contact kan zijn. Wanneer dove mensen naar een tolk moeten kijken, verlies je als dove en horende het oogcontact.

Welke wens heb jij voor Handtheater?

Dat Handtheater kan blijven voortbestaan en evolueren; dat de overheid zorg draagt voor een structurele financiering van theater in gebarentaal en voor opleidingsmogelijkheden voor doven op het gebied van de podiumkunsten.

Interview: Hannah van Pelt